

VÄGLEDNING

AVFALL FRÅN TÄKTVERKSAMHET M.M.

December 2009

Innehåll

Sammanfattning – en kort vägledning	2
Vad räknas som utvinningsavfall vid täktverksamhet?	2
Vad räknas inte som utvinningsavfall vid täktverksamhet?	2
Vad räknas som en avfallsanläggning i täktverksamhet?	2
Vad behöver göras och när?	3
1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Uppdraget	4
1.3 Läsanvisningar	4
2 Lagstiftning.....	5
2.1 Direktivet om utvinningsavfall	5
2.2 Förordning om utvinningsavfall	8
2.3 Avfall	12
3 Utvinningsavfall i täktverksamhet.....	15
3.1 Inledning	15
3.2 Kartläggning av vilka fraktioner som kan uppstå	15
3.3 Sammanställning av i vilken utsträckning fraktioner enligt ovan kan anses utgöra farligt avfall, inert avfall eller en biprodukt	16
4 Vägledning angående hantering av avfallsfrågan	18
4.1 Vilka fraktioner blir utvinningsavfall?	18
4.2 Vilka fraktioner blir inte utvinningsavfall?	19
4.3 Vad räknas som avfallsanläggning?	19
4.4 Vilka krav ställs?	19
5 När prövas frågan om utvinningsavfall?	20
6 Hur har andra länder hanterat avfallsfrågan?	21
6.1 Norge	21
6.2 Tyskland	21
Bilagor.....	22

Sammanfattning – en kort vägledning

Europaparlamentet och rådet antog den 15 mars 2006 ett direktiv om hantering av avfall från utvinningsindustrin (2006/21/EG). Direktivet har genomförts i svensk lagstiftning genom förordning (2008:722) om utvinningsavfall. Förordningen trädde ikraft den 1 september 2008.

Förordningen gäller både berg- och grustäkter samt moräntäkter och blockstenstäkter.

Du som är verksamhetsutövare vid täktverksamhet behöver tänka på följande med anledning av den nya förordningen:

Vad räknas som utvinningsavfall vid täktverksamhet?

Följande fraktioner från täktverksamhet utgör utvinningsavfall:

- Reststen från blockstensindustrin som inte omhändertas för vidare produktion av ballastprodukter eller dylikt.
- Stenmjöl som sedimenterat i sedimentationsdamm och som **inte** återförs till produktionsprocessen.
- Borrkax som **inte** används vid senare efterbehandling av tükten.
- Avbaningsmassor som **inte** används vid efterbehandling eller andra anläggningsändamål. I normalfallet uppkommer inte denna situation.
- Ofyndiga massor som läggs i upplag, men som **inte** används för efterbehandling eller andra anläggningsändamål. I normalfallet uppkommer inte denna situation.

Vad räknas inte som utvinningsavfall vid täktverksamhet?

Följande fraktioner från täktverksamhet utgör inte utvinningsavfall:

- Reststen som omhändertas för vidare produktion av ballastprodukter eller dylikt.
- Stenmjöl som sedimenterat i sedimentationsdamm och som snarast återförs till produktionsprocessen.
- Borrkax som läggs i upplag för senare användning i samband med efterbehandling av tükten.
- Avbaningsmassor som används vid efterbehandling av tükten.
- Ofyndiga massor – t.ex. lermassor i grustäkt – som läggs i upplag för senare användning i samband med efterbehandling av tükten.

Vad räknas som en avfallsanläggning i täktverksamhet?

Följande anläggningar i täktverksamhet utgör avfallsanläggningar:

- Reststensupplag för reststen samt andra otjänliga massor som inte kan användas i efterbehandlingen och som läggs i upplag för en period längre än tre år förutsatt att materialet uppfyller kriterier för inert avfall.

- Dammar som tar emot sediment som är att bedöma som avfall. Om sedimenten snarast återförs till produktionsprocessen är de inte att bedöma som avfall.

För det fall sedimentationsdammen töms helt med kortare intervall än tre år bör det finnas starka argument för att sedimentationsdammen inte är att betrakta som en avfallsanläggning mot bakgrund av vad som framgår av 5 och 13 §§ förordningen om utvinningsavfall. Ett klargörande i denna fråga kommer sannolikt först när detta prövats i praxis.

Vad behöver göras och när?

Avfallshanteringsplan

Om utvinningsavfall uppkommer i täktverksamheten innebär detta att du som söker tillstånd till täktverksamhet måste bifoga en avfallshanteringsplan till din ansökan.

En mall för hur en avfallshanteringsplan kan se ut bifogas som bilaga 2.

Anpassningsplan

Om det i din befintliga täktverksamhet finns en avfallsanläggning som var i drift den 1 september 2008 eller som omfattas av tillstånd enligt 9 eller 11 kap MB gäller att du senast den 1 september 2010 måste redovisa en anpassningsplan innehållande bl.a. en avfallshanteringsplan enligt ovan. En mall för hur en anpassningsplan kan se ut bifogas som bilaga 3. Verksamheten ska vara anpassad till kraven senast den 30 april 2012.

Viktigt att komma ihåg!

Det är viktigt att i samband med att tillstånd söks för täktverksamheten noggrant redogöra för hur samtliga fraktioner uppstår i tåkten skall användas samt för om dessa fraktioner uppstår avsiktligt under produktionsprocessen. Det har betydelse för om fraktionen är att betrakta som produkt eller som en restprodukt. Om syftet är att exempelvis använda vissa fraktioner för efterbehandling bör detta framgå tydligt. Det bör också framgå om det finpartikulära materialet som hamnar i sedimentationsdammarna skall återföras till produktionsprocessen. Det är sökanden som skall visa att aktuella fraktioner utgör produkter, vidare hur restprodukter kommer till användning och därmed kan anses som biprodukter och inte avfall. Det är också viktigt att komma ihåg att om en biprodukt i praktiken bortskaffas såsom ett avfall är den att betrakta som avfall.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Med anledning av implementeringen av direktivet om utvinningsavfall (Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG av den 15 mars 2006 om hantering av avfall från utvinningsindustrin och om ändring av direktiv 2004/35/EG) i svensk lagstiftning genom förordningen om utvinningsavfall (SFS 2008:722) har det skapats viss osäkerhet om hur frågan om utvinningsavfall skall hanteras när det gäller täktverksamhet.

1.2 Uppdraget

WSP Environmental har på uppdrag av MinBaS utarbetat denna vägledning med syfte att utreda och tydliggöra vilka fraktioner från täktverksamhet som överhuvudtaget kan anses utgöra utvinningsavfall och vad som kan anses som en avfallsanläggning samt redogöra för vilken information och vilka uppgifter som skall tas fram och lämnas dels i samband med att tillstånd för täktverksamhet söks dels när uppgifterna skall lämnas då det redan finns ett gällande tillstånd.

Vägledningen är tillämplig för såväl blockstens- och bergmaterialbranschen som mineralindustrin.

Uppdraget har genomförts av miljöjuristen Eva-Britt Eklöf och miljökonsulten Jenny Gustafsson, WSP Environmental. Eva-Britt Eklöf har tidigare arbetat 12 år på Länsstyrelsen bl.a. som ordförande i miljöprövningsdelegationen med tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet bl.a. täktverksamhet. Jenny Gustafsson är geolog och har över 10 års erfarenhet av bergmaterialbranschen både som handläggare vid länsstyrelse och som miljökonsult.

1.3 Läsanvisningar

Den inledande sammanfattningen utgör en kort vägledning för verksamhetsutövare vilket avfall som kan anses utgöra utvinningsavfall, vilka åtgärder verksamhetsutövare behöver vidta och när dessa åtgärder skall vidtas (se bifogat pm bilaga 1). Som bilagor till vägledningen finns ”mallar” till anpassningsplan (se bilaga 2) och avfallshanteringsplan som beskriver hur dessa kan se ut och vad de bör innehålla (se bilaga 3).

Vägledningen innehåller en genomgång av direktivet om utvinningsavfall, förordningen om utvinningsavfall och den information som myndigheter publicerat på webbsidor m.m. En förutsättning för att bestämmelserna om utvinningsavfall skall bli tillämpliga är att de generella avfallskriterierna är uppfyllda. Därför har även bestämmelserna om avfall i 15 kap. miljöbalken, avfallsförordningen samt det nya ramdirektivet för avfall, som ännu inte har implementerats i svensk lagstiftning, studerats.

Därefter följer en kartläggning av vilka fraktioner som kan uppstå i täktverksamhet och en sammanställning av om dessa kan anses som farligt avfall, inert avfall eller biprodukter samt en vägledning om hur frågan om utvinningsavfall skall hanteras med hänvisning till bilagda mallar avseende anpassningsplan och avfallshanteringsplan.

En jämförelse har även skett av hur frågan om utvinningsavfall hanteras i Norge och Tyskland.

Observera att denna vägledning endast gäller de fraktioner och avfall som uppstår i den **egna** täktverksamheten. Den omfattar således inte frågan om vad som gäller vid mottagande av avfall såsom exempelvis kan ske vid mottagande av asfaltsrester, rivningsbetong, schaktmassor m.m.

2 Lagstiftning

2.1 Direktivet om utvinningsavfall

2.1.1 Inledning

Europaparlamentet och rådet antog den 15 mars 2006 ett direktiv om hantering av avfall från utvinningsindustrin (2006/21/EG). Samtidigt beslutades om ändringar i det s.k. miljöansvarsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG).

2.1.2 Skäl till direktivet

Av inledningen till direktivet framgår bl.a. de skäl som utgjort grund för antagandet av direktivet.

Där framgår bl.a. att kommissionen i ett meddelande ”Säker gruvdrift: en uppföljning av den senaste tidens gruvolyckor” har uppmärksammat hanteringen av avfall. Även vid fastställande av gemenskapens sjätte miljöhandlingsprogram angavs som mål att vad gäller det avfall som genereras bör dess farlighet minskas. För att riskerna ska bli så små som möjligt bör företräde ges åt återvinning, särskilt materialåtervinning, den mängd avfall som skall bortskaffas bör minimeras och när avfallet bortskaffas skall det bortskaffas på ett säkert sätt. Avfall som är avsett att bortskaffas bör behandlas så nära uppkomstplatsen som möjligt, i den mån det inte leder till en minskning av effektiviteten i avfallshanteringen.

Vidare har konstaterats att det i enlighet med målen för gemenskapens miljöpolitik behövs minimikrav för att förebygga eller i möjligaste mån begränsa sådana skadliga effekter på miljön eller människors hälsa som kan uppkomma till följd av hanteringen av avfall från utvinningsindustrin, exempelvis bearbetningsavfall (dvs. det fasta avfall eller den suspension som återstår efter olika typer av bearbetning av mineral), gråberg och andra jordlager (dvs. material som flyttas vid utvinning för att komma åt en malm- eller mineraltillgång, däribland även under utvecklingsfasen innan produktion inleds), och matjorden (dvs. markens översta skikt) förutsatt att det handlar om avfall enligt definitionen i rådets direktiv 75/442/EG av den 15 juli 1975 om avfall.

2.1.3 Syfte

I artikel 1 anges syftet med direktivet. Syftet är att fastställa åtgärder, förfaranden och riktlinjer för att förebygga eller i möjligaste mån begränsa sådan skadlig inverkan på miljön, särskilt vatten, luft, jord, fauna, flora och landskap, och därav följande hot mot människors hälsa som kan uppkomma till följd av hanteringen av avfall från utvinningsindustrin.

2.1.4 Direktivets bestämmelser

Direktivet innehåller bl.a. definitioner, bestämmelser om att verksamhetsutövaren skall ha en avfallshanteringsplan och att tillstånd skall sökas för avfallsanläggningar samt vad ansökan skall innehålla. Vidare innehåller direktivet bestämmelser om klassificeringssystem för avfallsanläggningar, konstruktion och skötsel av avfallsanläggningar, förfaranden vid och efter stängning av avfallsanläggningar, krav på finansiell säkerhet m.m.

2.1.5 Direktivets omfattning

I artikel 2 punkt 1 anges vad direktivet omfattar om inte annat följer av punkterna 2 och 3.

Direktivet omfattar hanteringen av avfall från prospektering, utvinning, bearbetning och lagring av mineraltillgångar och från drift av stenbrott (nedan kallat "utvinningsavfall").

Av artikel 3 punkt 5 framgår definitionen av mineraltillgångar eller mineral.

Mineraltillgångar/mineral – naturligt förekommande fyndigheter i jordskorpan av ett organiskt eller oorganiskt ämne som energibränsle, malm, industrimineral och konstruktionsmaterial, men med undantag för vatten.

2.1.6 Direktivet om inert avfall

I artikel 3 punkt 3 framgår definitionen av inert avfall.

Inert avfall – avfall som inte genomgår några väsentliga fysikaliska, kemiska eller biologiska förändringar. Inert avfall löses inte upp, brinner inte och reagerar inte fysikaliskt eller kemiskt på något annat sätt, inte heller bryts det ned biologiskt eller inverkar på andra material som det kommer i kontakt med på ett sätt som kan förorena miljön eller skada människors hälsa. Avfallets totala lakbarhet och föroreningsinnehåll samt lakvattnets ekotoxicitet skall vara obetydliga och får framför allt inte äventyra yt- och grundvattnets kvalitet.

2.1.7 Direktivet om avfallshanteringsplan

Av artikel 5.2 framgår syftet med en avfallshanteringsplan.

Syftet är att

- a) förebygga eller minska avfallsproduktionen och avfallets skadlighet, särskilt genom att beakta
 - i) avfallshanteringen i konstruktionsskedet och i samband med val av metod för utvinning och bearbetning av mineral,
 - ii) de förändringar som utvinningsavfallet kan genomgå genom att dess yta förstoras och att det exponeras för de förhållanden som råder ovan jord,
 - iii) återplacering av utvinningsavfall i håligheten efter utvinning av mineral i den mån det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart och lämpligt ur miljösynpunkt och i enlighet

- med gällande miljönormer på gemenskapsnivå och, i förekommande fall, med kraven i detta direktiv,
- iv) återplacering av matjorden efter det att avfallsanläggningen stängts eller, om detta inte är praktiskt genomförbart, återanvänds på annat håll,
 - v) användningen av mindre farliga ämnen för bearbetning av mineraltillgångar
- b) främja återvinning av utvinningsavfall genom materialutnyttjande, återanvändning eller återinsamling av sådant avfall där detta är lämpligt ur miljösynpunkt med beaktande av gemenskapens miljönormer och, i förekommande fall av andra krav i detta direktiv
- c) se till att bortskaffandet av utvinningsavfallet sker på ett sätt som är säkert på kort och lång sikt, framför allt genom att under konstruktionsskedet beakta hanteringen under avfallsanläggningens drift och efter det att den stängts, samt genom att välja en konstruktion som
- i) kräver liten och, om så är möjligt, i slutledet ingen övervakning, kontroll eller skötsel av den stängda avfallsanläggningen
 - ii) förebygger eller åtminstone minimerar eventuella skadeverkningar på lång sikt, till exempel sådana som är en följd av att förorenade ämnen kommer ut i luft eller vatten från anläggningen, samt
 - iii) tryggar den geotekniska stabiliteten på lång sikt hos alla fördämningar eller högar som når högre upp än den ursprungliga markytan.

2.1.8 EU-kommissionens beslut

Kommissionen har den 20 april 2009 beslutat om definitionen av **kriterierna för klassificering av avfallsanläggningar** i enlighet med bilaga III till Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin. Dessa kriterier skall medföra att man skall kunna avgöra om en avfallsanläggning är en riskanläggning och därmed omfattas av de regler som gäller riskanläggningar i förordningen.

Kommissionen har vidare den 20 april 2009 beslutat om **tekniska riktlinjer** för upprättande av den **finansiella säkerheten** i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin. I beslutet anges bl.a. hur säkerheten skall beräknas.

Kommissionen har den 30 april 2009 beslutat om komplettering av **definitionen av inert avfall** för genomförandet av artikel 22.1 f i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin. Beslutet kompletterar den definition av inert avfall som finns i artikel 3.3 i direktivet om utvinningsavfall (se avsnitt 2.1.9).

Kommissionen har vidare den 30 april 2009 beslutat om komplettering av **de tekniska krav för karakterisering av avfall som fastställs** i Europaparlamentets och rådets

direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin. Beslutet förtydligar vilken information som skall finnas i avfallshanteringsplanen.

Av besluten framgår att dessa endast riktar sig till medlemsstaterna. Det kan därför antas att innehållet i besluten kommer att implementeras i svensk lagstiftning framöver för att bli bindande för verksamhetsutövare m.fl.

2.1.9 Kommissionen om inert avfall

I artikel 1.1 kommissionens beslut enligt ovan angående definitionen av inert avfall framgår följande.

Avfall ska anses vara inert avfall enligt artikel 3.3 i direktiv 2006/21/EG när samtliga av följande kriterier är uppfyllda på kort och på lång sikt.

- a) Avfallet kommer inte att genomgå signifikant sönderfall eller upplösning eller annan betydande förändring som kan leda till negativ miljöpåverkan eller skada människors hälsa.
- b) Avfallet har en maximihalt på 0,1 % sulfid-svavel, eller en maximihalt på 1 % sulfid-svavel och en neutraliseringspotentialskvot, definierad som kvoten mellan neutraliseringspotentialen och syrapotentialen och fastställd genom den statiska provningen prEN 15875, som är större än 3.
- c) Avfallet medför ingen risk för självantändning och kan inte brinna.
- d) Halten av ämnen i avfallet som är potentiellt skadliga för miljö eller människors hälsa, särskilt As, Cd, Co, Cr, Cu, Hg, Mo, Ni, Pb, V och Zn, även i avfallets finfraktion ensam, är så låg att den utgör en obetydlig risk för människor och miljö, både på kort och lång sikt. För att halten av dessa ämnen ska anses tillräckligt låg för att utgöra en obetydlig risk för människor och miljö, ska den inte överstiga nationella tröskelvärden för områden som befunnits vara icke-förorenade eller relevanta nationella naturliga bakgrundnivåer.
- e) Avfallet är i allt väsentligt fritt från produkter som används vid utvinning och bearbetning som kan skada miljön eller människors hälsa.

Vidare framgår av artikel 1.2 att avfall kan anses vara inert avfall utan särskild provning om det kan visas på ett sätt som är tillfredsställande för den behöriga myndigheten att kriterierna i punkt 1 har beaktats och är uppfyllda, och att detta bestyrks med befintliga uppgifter eller giltiga förfaranden eller system.

Av artikel 1.3 framgår att medlemsstaterna kan upprätta förteckningar över avfall som kan betraktas som inert enligt kriterierna i punkt 1 och 2.

2.2 Förordning om utvinningsavfall

2.2.1 Inledning

Direktivet om utvinningsavfall har implementerats i svensk lagstiftning genom förordningen (2008:722) om utvinningsavfall. Förordningen trädde ikraft den 1 september 2008.

Utvinningsavfall omfattas inte längre av förordningen (2001:512) om deponering av avfall.

2.2.2 Definitioner

I 2-6 §§ förordningen om utvinningsavfall finns definitioner där vissa är relevanta för täktverksamhet och för denna vägledning.

När det gäller begreppen **avfall** och **farligt avfall** hänvisas dock till 15 kap. 1 § miljöbalken och till avfallsförordningen (2001:1063). Se avsnitt 2.3.

Mineralfyndigheter – naturligt förekommande fyndigheter i jordskorpan av energimineral, malmer, industriella mineral och bergarter avsedda för byggnads- eller anläggningsändamål eller andra organiska eller oorganiska ämnen som inte är vatten.

Utvinningsavfall – avfall från prospektering, utvinning eller bearbetning, avfall från lagring av en mineraltillgång och avfall från driften av bergtäkt

Inert avfall – avfall som

1. inte genomgår några väsentliga fysikaliska, kemiska eller biologiska förändringar, löses upp, brinner eller reagerar fysikaliskt eller kemiskt på annat sätt,
2. inte bryts ned biologiskt eller inverkar på andra material som det kommer i kontakt med på ett sätt som kan orsaka skador på miljön eller människors hälsa, och
3. har en total lakbarhet, ett totalt föroreningsinnehåll och en ekotoxicitet hos lakvattnet som är obetydlig och inte äventyrar kvaliteten på yt- eller grundvatten.

Ren jord – jord som har avlägsnats från markens översta skikt och som inte är klassificerad som förorenad.

Avfallshanteringsplan – en plan för hur en verksamhet minimerar, behandlar, återvinner och bortskaffar utvinningsavfall och hanterar risker vid olyckshändelser.

Avfallsmagasin – en naturlig eller konstruerad anläggning som används för att tillsammans med vatten deponera finkornigt avfall som uppkommit vid bearbetning, vid rening eller vid återvinning av processvatten

Damm – en konstruerad struktur för att hålla tillbaka eller stänga in vatten eller avfall i ett avfallsmagasin

Upplag – en konstruerad anläggning för deponering av fast avfall på markytan

Lakvatten – vatten eller annan vätska som efter att ha varit i kontakt med avfallet lämnar en avfallsanläggning eller samlas upp i anläggningen och som kan ha skadliga effekter på miljön om det inte behandlas på ett lämpligt sätt

Avfallsanläggning – en damm, ett upplag eller ett annat område som är avsett för uppsamling eller deponering av utvinningsavfall i fast eller flytande form, med de dammar och andra konstruktioner som är avsedda att stänga inne, hålla tillbaka, avgränsa eller på annat sätt stödja ett sådant område

Inte avfallsanläggning – en hålighet efter utvinning där annat avfall än farligt avfall läggs tillbaka efter utvinning för efterbehandlingsändamål eller för konstruktionsändamål

Riskanläggning – en avfallsanläggning som

1. vid en riskbedömning, där man beaktar anläggningens nuvarande och framtida storlek, lokalisering och miljöpåverkan, ger grund för antagande att en allvarlig olycka skulle kunna inträffa om ett upplag kollapsar, en fördämning rämnar eller till följd av någon annan brist i anläggningen eller drift av den,
2. innehåller avfall, över en viss mängd, som klassificeras som farligt enligt avfallsförordningen (2001:1063)
3. innehåller ämnen eller beredningar, över en viss mängd som klassificeras som farliga enligt föreskrifter som Kemikalieinspektionen meddelat med stöd av 18 § förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer för att genomföra rådets direktiv 67/548/EEG av den 27 juni 1967 om tillämpning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen senast ändrat genom direktiv 2006/121/EG, eller Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG av den 31 maj 1999 om tillämpning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat, senast ändrat genom förordning (EG) nr 1907/2006.

2.2.3 Andra anläggningar än riskanläggningar

När det gäller andra anläggningar än riskanläggningar anses enligt 13 § förordningen om utvinningsavfall inte ett område som en avfallsanläggning om avfall lagras där för en kortare period än

1. sex månader, om avfallet är farligt avfall som uppkommit oväntat
2. ett år, om avfallet inte är farligt avfall och inte är inert avfall, eller
3. tre år, om avfallet
 - a) är inert avfall eller ren jord,
 - b) är icke-farligt avfall från prospektering, eller
 - c) är avfall från utvinning, lagring eller bearbetning av torv

2.2.4 Inert avfall och ren jord

Bestämmelserna 27, 29-32 och 49 §§ förordningen om utvinningsavfall ska inte tillämpas på inert avfall och ren jord som inte lagras i en riskanläggning.

Dessa bestämmelser gäller bl.a. koncentrationen av cyanid vid utsläpp av avfall, efterbehandling av avfallsanläggningar och rapportering av händelser som kan påverka avfallsanläggningens stabilitet eller innebära olägenheter för människors hälsa eller miljö.

2.2.5 Hantering av utvinningsavfall

Den som ger upphov till eller hanterar utvinningsavfall ska enligt 15 § förordningen om utvinningsavfall hantera avfallet enligt den avfallshanteringsplan som gäller för verksamheten och särskilt beakta möjligheterna att

- 1) återplacera avfallet i håligheter efter utvinning, om det är lämpligt

- 2) efter stängning av en avfallsanläggning återplacera jord eller återanvända den eller
- 3) återvinna avfallet

2.2.6 Avfallshanteringsplan

Av 34 § förordningen om utvinningsavfall framgår att den som driver en verksamhet som ger upphov till utvinningsavfall eller driver en avfallsanläggning ska ha en avfallshanteringsplan.

Avfallshanteringsplanen skall enligt 35 § förordningen om utvinningsavfall innehålla

- 1) en beskrivning av den eller de verksamheter som ger upphov till utvinningsavfallet
- 2) en redogörelse för de kemiska ämnen som används eller är avsedda att användas vid den bearbetning som ger upphov till utvinningsavfallet, med uppgifter om de kemiska ämnenas stabilitet,
- 3) en uppgift om den uppskattade totala mängden utvinningsavfall som kommer att produceras eller hanteras under verksamhetens planerade drifttid
- 4) en beskrivning av de fysikaliska och kemiska egenskaperna hos det utvinningsavfall som avses att deponeras, med uppgifter om avfallets stabilitet vid de atmosfäriska och meteorologiska förhållandena på platsen för deponin
- 5) en beskrivning av den eller de deponeringsmetoder som är avsedda för det utvinningsavfall som deponeras
- 6) de uppgifter som utöver 2-5 behövs för den karakterisering som avses i 26 §
- 7) uppgifter om
 - a) de identifierade olycksrisker som verksamheten är förenad med, om planerna avser en avfallsanläggning som inte är en riskanläggning eller
 - b) att det finns en strategi för förebyggande av allvarliga olyckor, ett säkerhetssystem för genomförande av strategin och en intern beredskapsplan, om planen avser en riskanläggning, och
- 8) en redogörelse för hur verksamhetsutövaren i övrigt kommer att följa bestämmelserna i 15-18, 25-29 och 31 §§.

Om planen avser en avfallsanläggning som inte är en riskanläggning, ska planen innehålla en redogörelse för varför anläggningen inte bedöms vara en riskanläggning.

Enligt 36 § förordningen om utvinningsavfall ska verksamhetsutövaren se över avfallshanteringsplanen så snart det finns anledning till det och minst vart femte år. Ändringar i planen ska snarast anmälas till tillsynsmyndigheten.

2.2.7 Karakterisering av avfall

Av 26 § förordningen om utvinningsavfall framgår att den som driver en avfallsanläggning ska karakterisera det avfall som tas emot i anläggningen, transportera avfallet och i övrigt hantera det på ett sätt som så långt som möjligt säkerställer anläggningens långsiktiga fysiska och kemiska stabilitet och förebygger allvarliga olyckor.

Inom ramen för karakteriseringen ska avfallet klassificeras enligt bilagorna 1 och 2 till avfallsförordningen (2001:1063) med särskild hänsyn till avfallets eventuella farliga egenskaper.

2.2.8 Ikraftträdande och krav på anpassningsplan

Förordningen om utvinningsavfall trädde ikraft den 1 september 2008. Enligt övergångsbestämmelserna skall för avfallsanläggningar som den 1 september 2008 är i drift eller omfattas av tillstånd som avses i 9 och 11 kap. miljöbalken en anpassning till kraven i förordningen ske från ikraftträdandet till och med den 30 april 2012.

Senast den 1 september 2010 skall verksamhetsutövare till ovan nämnda avfallsanläggningar ge in en anpassningsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande.

Anpassningsplanen skall bl.a. innehålla en avfallshanteringsplan, en redogörelse för de åtgärder som behöver vidtas för att så snart som möjligt men senast den 1 maj 2012 följa bestämmelserna i förordningen, förslag till begränsningar och försiktighetsmått som bör gälla för verksamheten utöver det som framgår av gällande tillstånd, meddelade föreskrifter och beslutade förelägganden, och en redogörelse för om en säkerhet enligt 15 kap 34 § miljöbalken behöver ställas eller kompletteras så att säkerheten senast 2014 omfattar de skyldigheter som följer av anpassningsplanen, om anläggningen inte är sådan som avses i 9 och 10 §§.

2.3 Avfall

2.3.1 Gällande lagstiftning

Med avfall och farligt avfall avses i förordning (2008:722) om utvinningsavfall det samma som i 15 kap. 1 § miljöbalken (1998:808) och i avfallsförordningen (2001:1063).

Enligt 15 kap. 1 § miljöbalken avses med **avfall** varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med. Avfallsdefinitionen är gemensam för EU (artikel 1.1a i EG-direktiv 2006/12/EG om avfall – EU:s ramdirektiv om avfall).

Avfallsförordningen (2001:1063) innehåller ett antal definitioner som är relevanta för de avfall som kan uppstå i en täktverksamhet. Av 4 § avfallsförordningen framgår bl.a. följande.

Farligt avfall – sådant avfall som är markerat med asterisk (*) i bilaga 2 till förordningen eller annat avfall som har en eller flera egenskaper som anges i bilaga 3 till förordningen

I bilaga 2 räknas upp ett antal avfall från prospektering, ovan och underjordsbrytning samt fysikalisk och kemisk behandling av mineral. Av de avfallsslag som är markerade med asterisk är inget av dem normalt sett aktuella i täktverksamhet. De egenskaper som räknas upp i bilaga 3 är bl.a. explosivitet, brandfarlighet, hälsoskadligt, giftigt, cancerframkallande, frätande m.m.

Återvinning av avfall – förfaranden som anges i bilaga 4 till förordningen

Av bilaga 4 framgår bl.a. exempel på återvinningsförfaranden såsom återvinning eller vidareutnyttjande av andra oorganiska material.

Bortskaffande av avfall – förfaranden som anges i bilaga 5 till denna förordning.

Av bilaga 5 framgår bl.a. bortskaffningsförfaranden såsom deponering på eller under markytan.

Deponering – bortskaffningsförfarande som innebär att avfall läggs på deponi

Av 5 § avfallsförordningen framgår att med **deponi** avses upplagsplats för avfall. Som deponi avses **inte** en plats eller anläggning där avfall

1. omlastas för att beredas för vidare transport till en annan plats där det ska återvinnas, behandlas eller bortskaffas
2. lagras innan det återvinns eller behandlas, om lagringen sker för en kortare period än tre år (mellanlagring), eller
3. lagras innan det bortskaffas, om lagringen sker för en kortare period än ett år (mellanlagring).

2.3.2 Nytt ramdirektiv för avfall

Hösten 2008 antogs ett nytt ramdirektiv för avfall (Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv). Det nya direktivet kommer att ersätta nu gällande ramdirektiv (2006/12/EG) om avfall. Senast den 12 december 2010 ska medlemsstaterna ha infört de nya bestämmelserna i den nationella lagstiftningen.

Enligt artikel 1 ramdirektivet för avfall skall vissa fraktioner undantas från direktivets tillämpningsområde i den utsträckning de omfattas av annan gemenskapslagstiftning bl.a. avfall från prospektering, brytning, behandling och lagring av mineralresurser samt drift av stenbrott som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG av den 15 mars 2006 om hantering av avfall från utvinningsindustrin (se art. 1.2 d).

Detta medför egentligen ingen skillnad mot idag då utvinningsavfall bl.a. är undantagna från bestämmelserna i förordningen (2001:512) om deponering av avfall.

2.3.3 Avfall eller biprodukt?

En särskild fråga är huruvida en restprodukt ska anses vara avfall eller biprodukt. För att förtydliga den gränsdragningen publicerade EU-kommissionen i februari 2007 en vägledning - Tolkningsmeddelande om avfall och biprodukter, KOM(2007) 59 slutlig.

I det nya ramdirektivet lämnas avfallsdefinitionen oförändrad (artikel 3.1). Däremot införs ett indirekt förtydligande av avfallsbegreppet genom en ny artikel (artikel 5) om vad som krävs för att en restprodukt ska kunna anses vara en biprodukt och inte avfall. Förtydligandet följer vad som framlades i kommissionens tidigare tolkningsmeddelande om avfall och biprodukter enligt ovan. De villkor som måste vara uppfyllda bygger på domar från EG-domstolen som rör avfallsbegreppet.

Av artikel 5.1 i det nya ramdirektivet framgår följande:

Ett ämne eller ett föremål som uppkommer genom en produktionsprocess vars huvudsyfte inte är att producera detta kan endast betraktas som biprodukt i stället för som avfall enligt artikel 3.1 om följande villkor är uppfyllda:

- a) Det ska vara säkerställt att ämnet eller föremålet kommer att fortsätta att användas.
- b) Ämnet eller föremålet ska kunna användas direkt utan någon annan bearbetning än normal industriell praxis.
- c) Ämnet eller föremålet ska produceras som en integrerad del i en produktionsprocess.
- d) Den fortsatta användningen ska vara laglig, dvs. ämnet eller föremålet ska uppfylla alla relevanta produkt-, miljö- och hälsoskydds krav för den specifika användningen och inte leda till allmänt negativa följder för miljön eller människors hälsa.

Av artikel 2.1a i det nya ramdirektivet följer att avfall från prospektering, brytning, behandling och lagring av mineralresurser samt drift av stenbrott som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG av den 15 mars 2006 om hantering av avfall från utvinningsindustrin (1), skall undantas från direktivets tillämpningsområde. Det är dock rimligt att anta att definitionen av avfall enligt artikel 3.1, samt förtydligandet av avfallsbegreppet genom artikel 5 i det nya ramdirektivet kommer att gälla när det nya ramdirektivet införlivas i svensk lagstiftning.

Med utvinningsavfall avses i förordning (2008:722) om utvinningsavfall avfall från prospektering, utvinning eller bearbetning, avfall från lagring av en mineraltillgång och avfall från driften av bergtäkt. För att en fraktion skall kunna anses utgöra utvinningsavfall måste den således först definieras som avfall. Med ledning av vad som följer av artikel 5 i EU:s nya ramdirektiv enligt ovan är det rimligt att anta att ett flertal av de fraktioner som genereras i täktverksamhet kan bedömas utgöra biprodukter. Om detta är fallet så utgör de aktuella fraktionerna inte avfall och omfattas därmed ej heller av förordningen. Frågan utvecklas nedan i kapitel 4.2.

2.3.4 När upphör avfall att vara avfall?

Det nya ramdirektivet innehåller även en artikel (artikel 6) om när avfall upphör att vara avfall. Det saknas i nuvarande direktiv. Visst specifikt avfall ska upphöra att vara avfall i den mening som avses i artikel 3.1 när det genomgått ett återvinningsförfarande, inbegripet materialåtervinning, och uppfyller specifika kriterier som utarbetats på följande villkor.

- a) Ämnet eller föremålet ska användas allmänt för specifika ändamål.
- b) Det ska finnas en marknad för eller efterfrågan på sådana ämnen eller föremål.
- c) Ämnet eller föremålet ska uppfylla tekniska kraven för de specifika ändamålen och befintlig lagstiftning och normer för produkter.
- d) Användning av ämnet eller föremålet kommer inte att leda till allmänt negativa följder för miljön eller människors hälsa.

Kriterierna ska vid behov inbegripa gränsvärden för förorenade ämnen och ta hänsyn till ämnets eller föremålets eventuella negativa miljöeffekter.

3 Utvinningsavfall i täktverksamhet

3.1 Inledning

Av definitionerna av centrala begrepp i direktivet¹ och förordningen² går att dra slutsatsen att förordningen om utvinningsavfall omfattar både berg- och grustäkter samt moräntäkter och blockstentäkter.

3.2 Kartläggning av vilka fraktioner som kan uppstå

Nedan följer en uppräknig fraktioner som uppstår i samband med täktverksamhet och som möjligen skulle kunna anses utgöra utvinningsavfall enligt förordning (2008:722) om utvinningsavfall. I de flesta fall utgör dock fraktionerna en biprodukt (se kap. 3.3.3. nedan) i verksamheten och omfattas därmed inte av bestämmelserna i förordningen.

- *Avbaningsmassor, stubbar, annat avfall från avverkning av skog.*

Massorna schaktas undan i samband med blottläggning av berg alternativt sand/grus inför produktionssprängningar respektive brytning av sand/grus. I normalfallet läggs massorna i upplag för senare användning i samband med efterbehandling av tåkten. Ofta används avbaningsmassorna för att anlägga bullervallar eller insynsskydd under den tid som verksamhet pågår i tåkten.

- *Otjänliga massor*

Detta är material som inte uppfyller kvalitetskraven för den produkt som skall saluföras t.ex. otjänliga lermassor i grustäkter. Ofta läggs materialet i upplag för senare användning i samband med efterbehandling av tåkten eller till att anlägga bullervallar.

- *Borrkax från borring.*

Inför sprängning sker borring för laddning av sprängämne. Borrkax från borring samlas i normalfallet upp och läggs på särskild plats för senare användning i samband med efterbehandling av tåkten. Borrkax kan även säljas som jordförbättringsmaterial.

- *Stenmjöl/slam från sedimentationsdammar.*

Sedimentationsdammar anläggs för att kontinuerligt omhänderta det finkorniga material som följer med ytavrinningen från tåktområdet. I de fall där rensning av dammarna sker, återförs materialet till produktionsprocessen eller läggs upp i upplag för senare användning i samband med efterbehandling av tåkten..

- *Reststen.*

I samband med täktverksamhet för utvinning av blocksten uppkommer reststen. Reststenen utgörs av block som inte håller tillräckligt hög kvalitet för vidare förädling. I vissa fall krossas reststenen och utnyttjas som ballast.

- *Större stenar från grustäkter*

¹ Artiklarna 2 och 3 direktivet om utvinningsavfall

² 2-3 §§ förordningen om utvinningsavfall

I naturgrustäkter finns normalt sett material av skiftande storlek. Allt material kommer dock till användning då större block och stenar kan säljas som utsmyckning eller krossas och avyttras som krossmaterial.

3.3 Sammanställning av i vilken utsträckning fraktioner enligt ovan kan anses utgöra farligt avfall, inert avfall eller en biprodukt

I tabell 1 med tillhörande fotnoter redovisas en sammanställning av när fraktionerna nämnda i kap 4.1 ovan utgör avfall eller biprodukt.

Slutsatsen av nedanstående sammanställning är att huvuddelen av de massor som uppkommer i en täkt kan räknas som biprodukter under förutsättning att den nyttjas för efterbehandlingsändamål eller andra anläggningsändamål i täkten, t ex bullervallar. Det måste framgå tydligt av ansökningshandlingarna på vilket sätt fraktionerna ska utnyttjas.

Att utvinningsavfall från en normal täktverksamhet ska anses utgöra farligt avfall får anses osannolikt.

Tabell 1. Aktuella avfallsslag i täktverksamhet

	Avbaningsmassor, stubbar, ris etc. Otjänligt material, t.ex. lermassor från grustäkt	Borrkax	Stenmjöl i sedimentationsdammar	Reststen
Farligt avfall ¹⁾				
Inert avfall		X ²⁾	X ^{2, 3, 7)}	X ^{2, 4)}
Biprodukt	X ⁵⁾	X ⁶⁾	X ⁷⁾	X ⁸⁾

¹⁾ Sådant avfall som är markerat med asterisk (*) i bilaga 2 till avfallsförordningen (2001:1063) eller annat avfall som har en eller flera egenskaper som anges i bilaga 3 till förordningen. I bilaga 2 räknas upp ett antal avfall från prospektering, ovan och underjordsbrytning samt fysikalisk och kemisk behandling av mineral. Av de avfallsslag som är markerade med asterisk är inget av dem normalt sett aktuella i täktverksamhet. De egenskaper som räknas upp i bilaga 3 är bl.a. explosivitet, brandfarlighet, hälsoskadligt, giftigt, cancerframkallande, frätande m.m.

²⁾ Endast om kriterierna i kommissionens beslut av den 30 april 2009 om komplettering av definitionen av inert avfall för genomförandet av artikel 22.1 f i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin är uppfyllda, se vidare kap 3.1.8.

³⁾ Sedimentationsdammar för t ex från täkten utgående vatten eller för vatten från tvättanläggning.

⁴⁾ Reststen utgör utvinningsavfall enligt förordning (2008:722) om utvinningsavfall och om reststenen läggs i upplag för en tidsperiod längre än tre år utgör upplaget en avfallsanläggning.

⁵⁾ Av artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, följer att avbaningsmassor uppfyller villkoren för att betraktas som en biprodukt i stället för som

avfall enligt artikel 3.1. Avbaningsmassorna utgör en integrerad del av produktionsprocessen och det måste anses säkerställt att massorna kommer att fortsätta att användas, t ex för efterbehandlingsändamål eller bullervallar o dyl . Stubbar och grövre avverkningsrester schaktas oftast ned och används vid efterbehandlingen tillsammans med de lösa jordmassorna. Avbaningsmassor utgör därmed inte ett avfall och sålunda inte heller ett utvinningsavfall. De bör därför i normalfallet inte omfattas av förordning om utvinningsavfall.

⁶⁾ I det fall borrhax omhändertas och används vid den successiva efterbehandlingen av tåkten följer av Kommissionens beslut enligt ovan att materialet uppfyller kriterierna för en biprodukt och det bör därmed inte anses utgöra ett avfall. Om å andra sidan borrhax t.ex. deponeras tillsammans med reststen i reststensdeponi, utgör det ett utvinningsavfall.

⁷⁾ I det fall stenhjöl som sedimenterat i sedimentationsdamm omhändertas och snarast återförs till produktionsprocessen utgör stenhjålet inte avfall. Om stenhjålet tas om hand i samband med rensning av dammen och sedan används vid den successiva efterbehandlingen är stenhjålet sannolikt att betrakta som avfall. I fallet AvestaPolarit (mål C-114/01, punkt 42) angav domstolen att "[d]en omständigheten att [reststen eller sand från sedimentationsbassänger] eventuellt kommer att användas vid utformningen av landskapet är endast ett miljövänligt sätt att omhänderta dem och utgör inte en del av produktionsprocessen". Mot bakgrund av det sistnämnda rättsfallet anser Naturvårdsverket att det först om det är klarlagt att stenhjålet skall återföras inom kort till produktionsprocessen och det faktiskt görs som stenhjålet inte är att betrakta som avfall (se vidare avsnitt 3.4).

⁸⁾ Av EG-domstolens dom i Mål C-9/00 Palin Granit Oy (2002) REG I-3533 framgår att om reststenen lagras före en eventuell framtida användning eller framtida obligatorisk avfallsbehandling är den ett avfall. Med ledning av EG-domstolens dom och ovan nämnda direktiv bör reststen som uppkommit som ett resultat av blockstensproduktion betraktas som en biprodukt och inte som ett avfall om det är säkerställt att den kommer att omhändertas för vidare produktion av ballastprodukter utan någon föregående lagring. Hur reststenen omhändertas måste således klargöras i ansökan.

3.4 Särskilt om stenhjöl i sedimentationsdammar

Naturvårdsverket har i ett yttrande daterat 2010-02-26 (dnr 381-8823-09) yttrat sig till Länsstyrelsen i Skåne län. Länsstyrelsen hade i det aktuella fallet bett om tillsynsvägledning i frågan om utvinningsavfall för en bergtäkt. I den aktuella prövningen hade sökanden anfört att sedimenten i dammarna skulle användas för efterbehandlingsändamål eller bullervallar, varför sedimenten kunde betraktas som biprodukter och inte avfall. Därmed skulle inte sedimentationsdammen utgöra en avfallsanläggning. Naturvårdsverket gjorde dock bedömningen att det finpartikulära materialet som kommer in i sedimentationsdammen är att betrakta som avfall och att sedimentationsdammen är en avfallsanläggning.

Efter diskussion med SBMI har dock Naturvårdsverkets uppfattning modifierats något. Av Naturvårdsverkets hemsida (www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Gruvor-och-takter/Takter/) framgår att Naturvårdsverket vidhåller de bedömningar gjordes i yttrandet till Länsstyrelsen i Skåne län om avfallsbegreppet.. I övrigt framgår följande.

”Ärendet rör en specifik situation där sedimenten används för någon form av markanvändning. Stöd för denna tolkning av avfallsdefinitionen och biproduktsprincipen finns även i EU-domstolens praxis. I fallet AvestaPolarit (mål C-114/01, punkt 42) anger domstolen att ”[d]en omständigheten att [reststen eller sand från sedimentationsbas-

sänger] eventuellt kommer att användas vid utformningen av landskapet är endast ett miljövänligt sätt att omhänderta dem och utgör inte en del av produktionsprocessen”. Det finns alltså fortfarande en avsikt att göra sig av med materialen när de på detta sätt används för utformning av landskapet.

Vi vill dock utveckla tolkning av avfallsdefinitionen och biproduktsprincipen samt utvinningsavfallsförordningen utifrån andra sätt att hantera sediment i en täkt.

I normalfallet bedömer vi att om allt sediment eller slam återförs från sedimentationsdammen till produktionen av till exempel kross- eller torvprodukter är detta att betrakta som en biprodukt och inte ett avfall, eftersom det då är visat att det har sänkts avsikt att göra sig av med sedimentet/slammet. Den bearbetning som sker genom sedimenteringen i dammen får då ses som en del av produktionsprocessen. I sådana fall bedömer vi att dammen inte heller omfattas av begreppet avfallsanläggning enligt 5 § utvinningsavfallsförordningen eftersom utvinningsavfall inte kommer in i dammen. En förutsättning för denna tolkning är att allt sediment eller slam verkligen återförs till produktionen, och inte bara att det kan återföras. Vi ser inget hinder för att även avvattningsingår som en del av processen för återförsel av material. Dock bör återförsel till produktionen ske fortast möjligt. Om avvattnat sediment lämnas i täkten längre tid tyder detta på att sedimentet är avfall.

Sedimentet eller slammet får heller inte vara förorenat. Då utgör sedimentet ett avfall. (Se punkten d i biproduktsprincipen enligt art 5.1 i ramdirektivet om avfall (2008/98/EG), som motsvarar nu gällande praxis från EU-domstolen.)

Vi bedömer att samtliga materialtäkter, även torvtäckter kan ha verksamheter som uppfyller dessa kriterier om allt sediment/slam återförs till produktionen.”

Kommentar: I det aktuella rättsfallet Naturvårdsverket hänvisar till; AvestaPolarit (mål C-114/01, punkt 42) var det fråga om en gruva varifrån man huvudsakligen utvann krom. Frågan gällde restprodukter i form av reststen och behandlad sand. I målet syntes det vara klarlagt att dessa restprodukter inte skulle komma att användas i produktionsprocessen och inte kunde användas eller saluföras på annat sätt utan att först förädlas. Detta skiljer således från det fall som är aktuellt i samband med bergtäkter. Det finpartikulära materialet som tas fram i en täkt har sådana tekniska egenskaper t.ex. att det binder vatten, att det är nödvändigt såsom ingrediens i bärlager vid t.ex. vägbyggnation. Materialet framställs avsiktligt, kan utan vidare bearbetning återföras till produktionsprocessen och t.o.m. användas direkt såsom ingrediens och produkt i samband med vägbyggnation.

4 Vägledning angående hantering av avfallsfrågan

4.1 Vilka fraktioner blir utvinningsavfall?

Med ledning av vad som redogjorts för ovan bör således i normalfallet följande fraktioner från täktverksamhet definieras som utvinningsavfall enligt förordning (2008:722) om utvinningsavfall:

- Reststen från blockstensindustrin. Om det är säkerställt att reststenen kommer att omhändertas för vidare produktion av ballastprodukter utan någon föregående lagring utgör dock reststenen en biprodukt och omfattas därmed

inte av förordningen. Om reststenen inte omhändertas utan föregående lagring bör dock reststenen likväl, med ledning av det nya ramdirektivet, upphöra att vara avfall när det finns en marknad att återvinna materialet i form av ballastprodukter.

- Stenmjöl som sedimenterat i sedimentationsdamm och som inte återförs till produktionsprocessen.
- Borrkax som läggs på deponi.

4.2 Vilka fraktioner blir inte utvinningsavfall?

I normalfallet bör följande fraktioner från täktverksamhet inte definieras som utvinningsavfall.

- Reststen som omhändertas för vidare produktion av ballastprodukter eller dylikt.
- Stenmjöl som sedimenterat i sedimentationsdamm och som snarast återförs till produktionsprocessen.
- Borrkax som läggs i upplag för senare användning i samband med efterbehandling av tükten.
- Avbaningsmassor som används vid efterbehandling av tükten.
- Ofyndiga massor – t.ex. lermassor i grustäkt – som läggs i upplag för senare användning i samband med efterbehandling av tükten.

4.3 Vad räknas som avfallsanläggning?

Följande anläggningar inom ett täktområde är att anse som avfallsanläggningar.

- Reststensupplag för reststen samt andra otjänliga massor som inte kan användas i efterbehandlingen och som läggs i upplag för en period längre än tre år förutsatt att materialet uppfyller kriterier för inert avfall (se vidare fotnot 2 till tabell 1).
- Dammar som tar emot sediment som är att bedöma som avfall. Om sedimenten snarast återförs till produktionsprocessen är de inte att bedöma som avfall.

För det fall sedimentationsdammen töms helt med kortare intervall än tre år bör det finnas starka argument för att sedimentationsdammen inte är att betrakta som en avfallsanläggning mot bakgrund av vad som framgår av 5 och 13 §§ förordningen om utvinningsavfall. Ett klargörande i denna fråga kommer sannolikt först när detta prövats i praxis.

4.4 Vilka krav ställs?

4.4.1 Avfallshanteringsplan

Den som driver en verksamhet som ger upphov till vad som är att betrakta som utvinningsavfall eller driver en avfallsanläggning är skyldig att ha en avfallshanteringsplan.

Bifogad bilaga utgör ett förslag till uppställning av hur en avfallshanteringsplan kan se ut och vad den skall innehålla.

Se bilaga 2

4.4.2 Anpassningsplan

Om det är en pågående täktverksamhet där det uppstår utvinningsavfall skall verksamhetsutövaren inkomma med en anpassningsplan.

Bifogad vägledning gäller vilka krav som ställs på anpassningsplanen, vad den skall innehålla, exempelvis en avfallshanteringsplan, och vid vilken tidpunkt den skall lämnas.

Se bilaga 3

5 När prövas frågan om utvinningsavfall?

I förordningen (2008:722) om utvinningsavfall regleras i vilka fall en anläggning, som inte är att anse som en riskanläggning, är att betrakta som en avfallsanläggning³. Av förordningen framgår även vilka skyldigheter den har som ger upphov till eller hanterar utvinningsavfall⁴ och hur en avfallsanläggning skall vara utformad m.m.⁵ En förutsättning för att dessa bestämmelser skall bli tillämpliga är således att verksamheten faktiskt ger upphov till eller hanterar utvinningsavfall. Det är dock verksamhetsutövaren som har bevisbördan och måste visa att dessa bestämmelser inte blir tillämpliga⁶. Det är således täktinnehavaren som skall visa hur alla fraktioner som uppstår i täktverksamheten skall användas och om dessa uppstår avsiktligt. Det har betydelse för om fraktionen är att betrakta som en produkt eller restprodukt. Om syftet är att exempelvis använda vissa fraktioner för efterbehandling, bullervallar eller annat bör detta framgå tydligt av ansökningshandlingarna. Det är sökanden som skall visa att aktuella fraktioner utgör produkter, vidare hur restprodukter kommer till användning och därmed kan anses som biprodukter och inte avfall⁷. Om sökanden kan visa att en fraktion utgör en biprodukt och inte ett avfall blir inte bestämmelserna om utvinningsavfall tillämpliga. Det är dock viktigt att komma ihåg att om en biprodukt i praktiken bortskaffas såsom ett avfall är biprodukten att betrakta som avfall.

Frågan om avfall från täktverksamheten skall således prövas i samband med ansökan om tillstånd för täktverksamheten. Om det är fråga om en redan tillståndsgiven verksamhet som ger upphov till eller hanterar utvinningsavfall skall anpassningsplanen m.m. lämnas in vid den tidpunkt som framgår av övergångsbestämmelserna⁸.

³ 5 och 13 §§ förordningen om utvinningsavfall

⁴ 15 och 16 §§ förordningen om utvinningsavfall

⁵ 17 och 18 §§ förordningen om utvinningsavfall

⁶ Se bevisbördeprincipen i 2 kap. 1 § miljöbalken

⁷ När det gäller användning av sediment till efterbehandling har SBMI och Naturvårdsverket olika uppfattning

⁸ Senast den 1 september 2010 skall anpassningsplanen inklusive avfallshanteringsplan ha lämnats till tillsynsmyndigheten och senast den 30 april 2012 skall en anpassning till kraven i förordningen (2008:722) om utvinningsavfall ha skett. Avfallshanteringsplanen skall sedan ses över vart femte år såvida inte förhållandena ändrats och det därmed finns anledning att se över planen med kortare intervall.

Täktverksamheten prövas enligt aktuell provningskod i bilaga till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (10.11, 10.20 alternativt 10.40).

Av bilagan till förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår även i vilken utsträckning avfallsanläggningar är provningspliktiga. Av bilagan framgår exempelvis att riskanläggningar enligt 5 § förordningen om utvinningsavfall är tillståndspliktiga och skall prövas såsom en B-verksamhet (90.345).

De provningskoder som avser avfallsanläggningar i övrigt synes vara tillämpliga endast i undantagsfall för de avfallsanläggningar, utöver riskanläggningar, som är aktuella i anslutning till täkter. Mellanlagring av annat avfall än farligt avfall kan vara tillstånds- respektive anmälningspliktig verksamhet (90.30 och 90.40). Det kan även vara aktuellt med tillstånds- respektive anmälningspliktig användning av avfall för anläggningsändamål (90.130 och 90.140) eller deponering av avfall som inte är inert eller farligt, respektive är inert (90.290, 90.300 och 90.310).

När det gäller avfall från den egna täktverksamhet synes varken mängden avfall eller dess farlighet medföra att en sådan anläggning ensamt normalt sett är provningspliktig. Att det uppstår avfall från täktverksamheten får anses vara en sådan följdverksamhet som i första hand prövas i samband med provningen av själva täktverksamheten. Det kan dock förekomma att verksamhetsutövaren utöver täktverksamheten bedriver verksamhet som utgörs av mottagning och ex. mellanlagring av avfall såsom asfaltsrester, rivningsbetong, schaktmassor m.m. Frågan om avfallshantering i det hänseendet kan prövas både i samband med provningen av täkten och som ett separat anmälnings- eller tillståndsärende.

6 Hur har andra länder hanterat avfallsfrågan?

6.1 Norge

Enligt Per Helge Fredheim, Norsk Bergindustri, innebär inte implementeringen av utvinningsavfallsdirektivet så stora förändringar och konsekvenser då kraven i direktivet redan i stor utsträckning fanns införda i "Forurensningsloven" och i ett tillägg till "Avfallsforskriften". Det finns ett förslag till ett särskilt kapitel i "Avfallsforskriften" angående mineralavfall. Det är dock inte antaget ännu.

Det norska lagförslaget överensstämmer i princip helt med direktivet och liknar den svenska lagstiftningen på området.

6.2 Tyskland

WSP har genom kontakt med Walter Nelles, Bundesverband Mineralische Rohstoffe e.V. fått hjälp att få fatt i aktuell lagstiftning.

Utvinningsavfallsdirektivet har implementerats i tysk lagstiftning, dels i motsvarande gruvlagstiftning dels i motsvarande miljölagstiftning. I förordningen "Allgemeine Bundesbergverordnung" lades till en bestämmelse 22 a § med nya bilagor (5, 6 och 7). Av bilaga 5 framgår i detalj vilka krav som ställs på en avfallshanteringsplan.

Den tyska lagstiftningen bedöms vara i enlighet med direktivet och liknar också till stora delar den svenska lagtexten.

Bilagor

- Bilaga 1 Pm om förordningen om utvinningsavfall och dess tillämpning avseende avfall från täktverksamhet
- Bilaga 2 Avfallshanteringsplan för utvinningsavfall
- Bilaga 3 Anpassningsplan för utvinningsavfall